

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

KENNISDELEN OVER CULTUURBELEID IN HET CARIBISCH DEEL VAN HET KONINKRIJK

Jonathan Verwey
Maxime van Haeren



Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

KENNISDELEN OVER CULTUURBELEID IN HET CARIBISCH DEEL VAN HET KONINKRIJK

Jonathan Verwey en Maxime van Haeren



Boekmansichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

SAMENVATTING

In haar Activiteitenplan 2025-2028 formuleerde de Boekmanstichting de ambitie om beschikbare en ontbrekende kennis over cultuurbeleid en de culturele sector in het Caribische deel van het Koninkrijk structureel te ontsluiten. Dit artikel geeft een overzicht van onze activiteiten in 2025, en de doorontwikkeling in 2026 en de daaropvolgende jaren.

Er bestaat niet één Caribische cultuursector. Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten (de ABCSSS-eilanden) verschillen allemaal van elkaar. Uitdagingen voor het culturele leven zijn de kleinschaligheid van de eilanden, structurele tekorten in cultuurfinanciering, beperkte wetgeving en verschillen in taal, tradities en staatsinrichting. Er is op de eilanden veel talent en culturele rijkdom aanwezig, maar de infrastructuur, beleid en kennis, ook bij de Boekmanstichting zelf, ontbreken nog om dit goed te ondersteunen.

Als onafhankelijk kenniscentrum wil de Boekmanstichting kennis toegankelijk maken voor cultuurmakers, beleidsmakers en onderzoekers in het Europese en Caribische deel van het Koninkrijk. We vertrekken hierbij

vanuit de aanwezige kennis en expertise op de eilanden.

TERUGBLIK

In 2025 begon de Boekmanstichting met het uitbreiden van haar netwerk – zowel in het Europese als Caribische deel van het Koninkrijk. Zo is de Boekmanstichting een van de kennispartners bij het onderzoek *Where culture lives. Mapping cultural and heritage practices in the Dutch Caribbean*, dat in 2025 door Lemonade wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW. Dit onderzoek brengt cultuurbeoefening op alle zes eilanden in kaart. De onderzoeksresultaten verschijnen in het voorjaar van 2026 en zal belangrijke input leveren voor verder onderzoek.

SAMENWERKING IN NEDERLAND EN DE CARIBEN

De Boekmanstichting neemt het initiatief tot een structureel overleg tussen de bovensectorale ondersteunende instellingen in Europees Nederland, om de Caribische initiatieven uit de culturele Basisinfrastructuur (BIS) beter op elkaar af te stemmen. Zo voorkomen we dat partijen in de Cariben overvraagd worden.

Uit gesprekken met cultuurprofessionals en beleidsmakers kwam onder andere naar voren dat voor het opbouwen van duurzame relaties en netwerken het van groot belang is om ook de eilanden zelf te bezoeken. Daarom zullen twee

onderzoekers in 2026 een werkbezoek afleggen naar het Caribisch deel van het Koninkrijk.

KENNIS ONTSLUITEN

In 2025 is een start gemaakt met het verzamelen en ontsluiten van bestaande publicaties, beleidsstukken en data over de zes eilanden in onze [Kennishank](#). Het signaleren van kennishiaten en aanvullen van kennis blijft de komende jaren een doorlopend proces. Kennis over het Caribisch deel van het Koninkrijk wordt vanaf 2027 structureel geïntegreerd in de Cultuurmonitor.

Samengevat zetten we in op:

- De doorontwikkeling van structureel onderzoek naar cultuurbeleid en de culturele sector in het Caribisch deel van het Koninkrijk;
- Kennishiaten signaleren, aanvullen en kennisdelen in samenwerking met experts;
- Aanjagen en faciliteren van samenwerking tussen bovensectorale ondersteunende instellingen op dit onderwerp;
- Opbouwen van een netwerk en kennispartners in het Caribisch deel van het Koninkrijk en Caribische gemeenschappen in Nederland.

Alle bovenstaande initiatieven willen we in 2026 verder door ontwikkelen. Om zo structureel aandacht te vestigen op cultuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk.

VAN INZICHT NAAR INVESTERING: KENNISDELEN OVER CULTUURBELEID IN HET CARIBISCH DEEL VAN HET KONINKRIJK

“Er is hier heel veel cultuur, heel veel talent, maar er is geen infrastructuur of beleid dat kan investeren in talentontwikkeling.” Enkele jaren geleden trok de Curaçaos-Nederlandse kunstenaar Sharelly Emanuelson deze conclusie in *Boekman #128*, gewijd aan cultuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Recent kwam de Raad voor Cultuur in zijn advies *Toegang tot Cultuur - Op weg naar een nieuw bestel in 2029* tot hetzelfde inzicht: “Er zijn investeringen nodig in de fysieke infrastructuur én in kennis en expertise.” (Emanuelson 2021, Raad voor Cultuur 2024). De Boekmanstichting wil daar structureel aan bijdragen. Dit jaar zijn we daarom begonnen om die ambitie vorm te geven.

Tambú spelers bij restanten van een slavenmuur (*tranké*). Fotografie: Tico Vos.



VAN INZICHT NAAR INVESTERING

AMBITIES

De Boekmanstichting wil kennis ontsluiten en kennislacunes signaleren en aanvullen over cultuur in het Caribische deel van het Koninkrijk. Dat doen wij voor cultuurmakers, beleidsmakers en onderzoekers in zowel het Caribische als Europese deel van het Koninkrijk. Op deze manier willen we meebouwen aan een sterke infrastructuur en beleid voor cultuur in het Caribisch Gebied.

Als onafhankelijk kenniscentrum is de Boekmanstichting expert op het gebied van onderzoek naar cultuurbeleid. Met platforms als de Cultuurmonitor en ons tijdschrift delen we data en trends. Dat helpt beleidsmakers om inclusief cultuurbeleid te ontwerpen. Op dit moment ontbreekt er nog veel kennis en data over cultuur in het Caribische deel van het Koninkrijk. Inzicht hierin kan helpen het cultuurbeleid vorm te geven voor het gehele Nederlandse Koninkrijk. Hierbij is het van belang om te vertrekken vanuit de lokale kennis en expertise.

Momenteel werken we naast onze eigen ambities ook samen met Lemonade, een

organisatie die met een collectief van lokale onderzoekers vanaf de eilanden onderzoek uitvoert naar cultuur- en erfgoedbeoefening op alle zes eilanden. Hierover later meer.

We willen structurele, langdurige samenwerkingen aangaan met lokale experts om in co-creatie met ons kennis te verzamelen en verdiepende analyses vorm te geven. Daarbij kunnen we met onder andere de Cultuurmonitor en onze Kennisbank een platform bieden voor data, bronnen en analyses over het culturele leven, de culturele infrastructuur en de ontwikkelingen daarin. Zo kunnen we nieuwe richtingen voor verder onderzoek en cultureel beleid identificeren. Op deze manier wordt bijgedragen aan het versterken van de culturele infrastructuur op de zes eilanden en aan een betere afstemming tussen het Caribische en Europese deel van het Koninkrijk.

Om deze ambities te kunnen verwezenlijken moet de Boekmanstichting als kennisinstituut zelf ook een inhaalslag maken om de eigen kennislacunes op te vullen en expertise te vergroten, haar netwerken uit te breiden en nieuwe

samenwerkingspartners te zoeken. Daarmee zijn we in 2025 aan de slag gegaan.

KENNISVERZAMELING- EN DELING

In de loop van de komende jaren zal de Boekmanstichting beschikbare en opgedane kennis en data over cultuur op de ABCSSS-eilanden in de Kennisbank en op de Cultuurmonitor digitaal beschikbaar stellen. Het doel is het bijeenbrengen van bestaande onderzoeken, beleidsstukken en data, die op verschillende plaatsen en door verschillende instellingen en onderzoekers zijn gepubliceerd. Na een inhaalslag, gericht op het aanvullen van de nog beperkte, aanwezige kennis, zullen de continue kennisvergaring van nieuwe publicaties en data structureel geborgd worden binnen de Boekmanstichting.

In 2025 zijn bijvoorbeeld in nauw overleg tussen onze onderzoekers en onze Kennisbank en met hulp uit ons netwerk de relevante oudere, maar ook de nieuwste publicaties geïdentificeerd en beschikbaar gesteld via onze Kennisbank. Dit liep uiteen van wetenschappelijke studies als *Antilliaans erfgoed* (2021) en *Caribbean Cultural Heritage and the Nation* (2023) tot de cultuuragenda's

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

van Bonaire, Saba en Sint Eustatius en de meest recente beleidsnota's en plannen van de afzonderlijke eilanden.

Kennisverzamelen over de eilanden is echter geen eenvoudige opgave. Allereerst omdat er niet gesproken kan worden van één Caribische cultuursector, maar van zes verschillende culturele sectoren. Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten (de ABCSSS-eilanden) hebben ieder hun eigen culturele infrastructuur met hun eigen unieke culturele uitingen en uitdagingen.

Qua grootte zijn de eilanden te vergelijken met gemeenten in Europees Nederland, die ook niet altijd zelf al hun culturele data monitoren. Schaal komt ook terug in de aantallen culturele instellingen: zo heeft alleen Aruba met Cas di Cultura een nationaal theater met een kleine 600 stoelen. Curaçao had ook theaters, maar die zijn al jaren geleden gesloten. Plannen voor een nieuw theater zijn er al jaren, maar zijn nog altijd niet verwezenlijkt.

De geografische afstanden tussen de eilanden onderling en zeker ook de afstand met Europees Nederland, de verschillen in taal, bevolkingsgroepen en in culturele tradities en erfgoed en de staatkundige verschillen, spelen allemaal een rol. Gedeelde uitdagingen liggen er bijvoorbeeld in de structurele financiële tekorten in cultuurfinanciering.

Complex aan het verzamelen van data is met name het vinden van kwantitatieve data over cultuur op de eilanden. Zoals onafhankelijk onderzoeker Elly Hellings, die al jaren op Curaçao onderzoek doet, ons vertelde, is in tegenstelling tot Nederland op de eilanden simpelweg niet alles gemeten en bijgehouden.¹ Daarbij zijn er duidelijke verschillen tussen wat het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vanuit Nederland bijhoudt over het Caribische deel van het Koninkrijk, over Bonaire, Saba en Sint Eustatius en wat het zelfstandige CBS vanuit Aruba, Curaçao en Sint Maarten verzamelen. Ook hier speelt schaal een belangrijke rol.

Het ontsluiten van publicaties en data over cultuur in de Cariben blijft de komende jaren een doorlopend proces. In 2026 wil de Boekmanstichting hier verdere stappen in zetten. Een cruciale eerste vraag is welke behoefte er is aan het structureel integreren van deze kennis in de Cultuurmonitor, en een tweede vraag zou vervolgens zijn of en hoe we die kennis kunnen onderbrengen in de domeinen en thema's van de Cultuurmonitor.

Daarbij zijn experts uit het Caribische netwerk en samenwerking met Caribische en Europees Nederlandse kennispartners en onderzoekers onmisbaar. Alleen in samenwerking met hen kunnen de komende jaren de bestaande hiaten gevuld worden en verdere stappen gezet worden in de verzameling van bestaande kwantitatieve data en in de duiding van ontwikkelingen. Tot slot is het belangrijk om daarbij ook een noodzakelijke vertaalslag naar het Papiamentu/u en het Engels te maken, om de kennis en data voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk te maken.

¹ Dat wil zeggen, meten en bijhouden op een manier die in Europees Nederland gangbaar is. In het Caribische deel van het Koninkrijk worden ook zaken bijgehouden, maar op manieren die in Europees Nederland vaak over het hoofd worden gezien, zoals orale verteltraditie.

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

NIEUWE SAMENWERKINGEN: ONDERZOEK LEMONADE

Hoe waardevol samenwerkingen zijn, bewijst het in mei 2025 gestarte onderzoek *Where culture lives. Mapping cultural and heritage practices in the Dutch Caribbean* naar cultuur- en erfgoedbeoefening op de zes eilanden, dat onderzoekerscollectief [Lemonade](#), gevestigd op Sint Maarten, uitvoert in opdracht van het ministerie van OCW. De onderzoekers van Lemonade voeren onderzoek uit op Aruba, Curaçao, Bonaire, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Het doel is om uiteindelijk te komen tot een cultureel relevante en passende onderzoeksmethodologie voor onderzoek naar cultuurbeoefening en beleving, tot een aanbeveling voor toekomstig monitoren op de eilanden en tot een nulmeting die toont hoe inwoners van het Caribische deel van het Koninkrijk cultuur beleven.

Naast de University of St. Martin (USM) en het National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM) op Curaçao, is de Boekmanstichting een van de kennispartners in dit onderzoek. Lemonade is in mei 2025 van start gegaan en wordt

geleid vanuit de eilanden zelf. De hoofdonderzoekers zijn Gregory Richardson, Elton Villarreal en Ludmila Duncan en het project wordt geleid door Jorien Wuite. De rol van de Boekmanstichting is in dit project bescheiden. Vanuit de opgebouwde expertise met cultuurmonitoring in Nederland via onze Cultuurmonitor steunen wij het onderzoeksproject in een adviserende en ondersteunende capaciteit. In het voorjaar van 2026 zullen de uitkomsten van het onderzoek gepubliceerd worden en op alle eilanden gepresenteerd worden.

EEN CARIBISCH NETWERK OPBOUWEN

Om de kennisverzameling te ondersteunen is het noodzakelijk om een – voor ons grotendeels nieuw – Caribisch netwerk op te bouwen. Natuurlijk in het Caribisch gebied, bij culturele organisaties, makers, onderzoekers en brancheorganisaties. Maar ook in Europees Nederland: bij betrokken overheidsdepartementen, onderzoeksinstellingen en organisaties die net als de Boekmanstichting de aansporing van de Raad voor Cultuur hebben opgepakt of in sommige gevallen al veel langer

contacten en activiteiten hebben ontplooid in het Caribisch gebied. Ook willen we ontbrekende expertise binnen de eigen organisatie aanvullen.

Begin 2025 begon de opbouw van ons netwerk bij het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP) en DutchCulture, waar verschillende delegaties Caribische cultuur- en erfgoedprofessionals van alle eilanden op werkbezoek kwamen. In Utrecht bij het FCP en in de bibliotheek van de Boekmanstichting in Amsterdam kregen we de kans om elkaar te ontmoeten. De twee bijeenkomsten vormden het startschot voor vele kopjes koffie of thee en goede gesprekken. Deels digitaal, grotendeels in persoon.

Al deze gesprekken met cultuurprofessionals, onderzoekers, de fondsen en beleidsmakers, hielpen de Boekmanstichting om meer zicht te krijgen op hoe de culturele sectoren op de eilanden in elkaar steken, welke uitdagingen er liggen zowel voor culturele actoren, als voor beleidsmakers en onderzoekers. Subsidiecriteria waar de grote fondsen naar vragen, sluiten nog steeds niet altijd aan op de lokale realiteit. Een voorbeeld: bij een

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

subsidieaanvraag werd uitsluitend gevraagd om een IBAN-nummer voor een bankrekening, terwijl in het Caribisch deel van het koninkrijk gebruik gemaakt wordt van lokale rekeningnummers waarbij een BIC/SWIFT code nodig is voor identificatie.

Drie voorlopige conclusies kwamen uit deze gesprekken naar voren. Ten eerste dat het voor het opbouwen van duurzame relaties en netwerken van groot belang is om de eilanden zelf, de culturele organisaties en de mensen ter plekke te bezoeken. Zoals een van de cultuurcoaches van de eilanden het formuleerde: “het is zo belangrijk om de lokale context zelf te zien”. In 2026 zullen twee onderzoekers vanuit de Boekmanstichting daarom op werkbezoek gaan om te zien hoe cultuur op de eilanden beoefend wordt en georganiseerd is, en om een netwerk op te bouwen.

Ten tweede zijn er in Nederland heel veel organisaties die zich meer willen inzetten voor cultuur in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De Rijkscultuurfondsen hebben daarin de samenwerking gezocht en hebben begin dit jaar een gezamenlijke website gelanceerd voor het aanvragen van culturele subsidies in het Caribisch deel van het

Koninkrijk: [Rijkscultuurfondsen.org](https://rijkscultuurfondsen.org). Alle bovensectorale ondersteunende instellingen in Nederland, van DutchCulture, DEN en Cultuur+Ondernemen tot Platform ACTT en het LKCA, houden zich hier al langer of net als de Boekmanstichting sinds kort, mee bezig. Om de uitwisseling van initiatieven en contacten tussen deze partijen te bevorderen en om elkaar hierin beter te ondersteunen, neemt de Boekmanstichting het initiatief tot een besloten overleg tussen de zes [bovensectorale ondersteunende instellingen](#) uit de Basisinfrastructuur (BIS) over de Cariben. De eerste inventariserende bijeenkomst vindt plaats in januari 2026. In het vervolg zullen ook experts vanuit het Caribische deel van het Koninkrijk bij het overleg betrokken worden. Het doel is om samen te kijken hoe onze afzonderlijke initiatieven beter op elkaar kunnen aansluiten, om kennis en contacten te delen en daarmee dubbel werk en overvraging bij Caribische partners en partijen te voorkomen. Op die manier willen we effectiever onze afzonderlijke en gedeelde Caribische ambities verwezenlijken.

Ten derde liggen er uitdagingen bij het verzamelen van kennis en data over cultuur op de zes eilanden. Enerzijds zijn er

aanzienlijke kennishiaten en is er vaak een gebrek aan data. Tegelijkertijd leerden we uit de gesprekken dat er momenteel vanuit allerlei hoeken nieuwe onderzoeken en initiatieven zijn opgestart om meer kennis en gegevens over het culturele leven in het Caribische deel van het Koninkrijk te verkrijgen. Als kenniscentrum ligt er voor de Boekmanstichting de taak om al deze initiatieven actief te monitoren in 2026. De onderzoeksresultaten die eruit voortkomen zullen we bijeenbrengen en ter beschikking stellen via onze platformen en kanalen.

CULTUUR IN DE CARIBEN IN 2026 EN VERDER

Onze initiatieven uit 2025 zullen in 2026 in nauwe onderlinge samenhang verder doorontwikkeld worden: het signaleren en dichten van kennishiaten, bouwen aan een Caribisch netwerk, samenwerking met bovensectorale ondersteunende instellingen in Nederland, en het delen van culturele cijfers en analyses voor cultuurmakers, beleidsmakers en onderzoekers met kennis. Via onze platformen en kanalen, in het bijzonder de Kennisbank en de Cultuurmonitor, helpen we kennis over en analyses van cultuur in het Caribisch gebied verder zichtbaar te maken.

VAN INZICHT NAAR INVESTERING

Een belangrijk moment wordt de publicatie van het *Where culture lives*-onderzoek door Lemonade. De uitkomsten bieden niet alleen nieuwe inzichten en een schat aan kwalitatieve en kwantitatieve gegevens over het culturele leven op alle zes eilanden. Ze kunnen ook de opmaat betekenen naar meer structurele culturele monitoring op de eilanden en naar verder verdiepend onderzoek.

Een belangrijke volgende stap is de structurele integratie van culturele cijfers en analyses over het Caribisch gebied in de Cultuurmonitor. Dat complexe proces gaan we komend jaar verder uitwerken en hopen we in 2027 te voltooien. Ook hierbij blijven we de hulp en samenwerking van andere partijen zoeken.

Leidraad bij deze activiteiten is de overtuiging dat onderzoek naar cultuurbeleving- en beleid in het Caribische deel van het Koninkrijk voor de lange termijn is. Dit vergt weliswaar een lange adem, maar stap voor stap vooruit is beter dan eenmalige, ad hoc initiatieven. Daarvan zijn er in het verleden te veel geweest vanuit

Europees Nederland richting het Caribische deel van het Koninkrijk.

Zoals Tesha Yung, beleidsmaker bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties vertegenwoordiger op Aruba, Curaçao en Sint Maarten het een paar jaar geleden samenvatte bij een bijeenkomst die de Boekmanstichting organiseerde: “Aandacht voor cultuurbeleid moet continue zijn en niet ad hoc, hier moet door beide kanten (zowel Nederland als de eilanden) continue aandacht voor zijn.” We blijven als Boekmanstichting dus het gesprek zoeken en we blijven vragen stellen.

Wij hebben tot nu toe gesprekken gevoerd met onder andere:

Caribische cultuur- en erfgoedprofessionals en beleidsmakers; Cultuurcoaches Bonaire, Saba, Sint Eustatius; Cultuurfonds; DutchCulture; Fonds voor Cultuurparticipatie; Indigo Blue Consult; Kunsten '92; LKCA; Lemonade; Letterenfonds; Ministerie van OCW; Mondriaanfonds; Rijksdienst Caribisch Nederland; Platform ACCT

COLOFON

© Amsterdam, 23 december 2025

Auteurs

Jonathan Verwey en Maxime van Haeren

Redactie

Tonya Sudiono

Beeld cover

Sharelly Emanuelson bij haar video-installatiekunstwerk *En Mi País* op de Volkskrant Beeldende Kunst Prijs expositie in het Stedelijk Museum Schiedam, 2020. Fotografie: Sharelly Emanuelson.

OVER DE BOEKMANSTICHTING

www.boekman.nl

De Boekmanstichting is het onafhankelijke kenniscentrum voor kunst, cultuur en beleid in Nederland. Zij verzamelt, analyseert en verspreidt data en informatie over de cultuursector en stimuleert en faciliteert het gefundeerde cultuurdebat.



Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid

BOEKMANSTICHTING

Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid
Herengracht 415
1017 bp Amsterdam
www.boekman.nl



Boekmanstichting
Kenniscentrum voor kunst,
cultuur en beleid